

Љубо МАЧИЋ

УЧЕШЋЕ ГРБЉАНА У ПРЕНОШЕЊУ МЛЕТАЧКЕ ДИПЛОМАТСКЕ ПОШТЕ (XVIII ВИЈЕК)

Кључне ријечи: Бока Которска, млетачка владавина, дипломатска пошта, Котор, Прчањ, Венеција, Скадар, Цариград, курири (писмоноше).

За вријеме млетачке владавине од 1420-1797. године Котор је имао изузетан значај у преношењу венецијанске дипломатске поште до Цариграда (Истанбул), и обратно. Из Венеције до Котора пошта је стизала бродовима, међу којима су предност имали бродови прчањских бродовласника, јер су били бржи од државних. Млечани су још почетком XVIII вијека повјерили Прчањанима да својим бродовима преносе државну пошту између Крфа, Котора, Задра и Млетака. За ту службу увијек су биле припремљене 2-3 гаете, које су имале једру и весла, и биле веома брзе, тако да су обично за 15-20 дана стизале из Котора у Млетке. Из Котора је пошта отпремана копненим путем према Цариграду. Уобичајени правац кретања је био преко Цетиња и Подгорице, затим кроз јужну Србију и тзв. Царским друмом за Цариград. Међутим, у истраженим изворима смо наишли на случајеве да је пошта одпремана бродовима до Скадра а затим копненим путем до Цариграда. Овај правац се понекад користио и при повратку писмоноша из Цариграда у Котор. Путовање до Цариграда је трајало у просјеку 20-30 дана, зависно од сигурности пута, временских прилика, задржавања у неким успутним мјестима и здравственог стања писмоноша-курира. За безбједност поште били су одговорни которски провидури и племићи, који су имали одобрење Венеције да склапају уговоре са представницима црногорских племена. За добијање чврстих гаранција од Црногораца и Брђана млетачка власт је споразумом утврђивала годишњу награду од 12 и више дуката кнезу Црне Горе, или другом одговорном лицу. Око преношења поште највише је сметњи било од стране Турака, али и од разних завађених племена преко чије територије су курири пролазили. Курире су често нападали и разни пљачкаши и за насилно отету пошту тражили позамашну суму новца. Понекад су уговори Млечана са црногорским главарима тако

детално описани да се из њих могу сазнати сва лица која су учествовала у обезбјеђењу поште. Тако нпр. у једном уговору било је одређено да писмоноше из Котора треба да дођу код кнеза Рајичка на Стањевиће, затим да их други пратиоци превезу преко Мораче и допрате до извјесног попа Пера и његовог синовца на Златици. Ови са Златице треба да их допрате до кнеза Лала Дрекаловића и до Ника Рајичкова из Куча. Из Куча онда до извјесног Ахмата Пренташевића у Клименте који ће их отпратити до Плава и смјестити их на сигурно мјесто. Сви горе наведени и кад се писмоноше враћају са писмима из Цариграда пратиће их до Котора, како је обећано.¹

Врло значајан и напоран посао курира био је адекватно плаћен, најчешће у просјеку од 15-25 цекина. У зависности од договора курири су исплаћивани при одласку на пут или по извршеном послу. За исплату курира су били задужени племићи из познатих которских породица, као што је нпр. била породица Болица. Понекад се са исплатом каснило и више од једне године, па су курири били принуђени да интервенишу преко својих кнежева и других органа локалне самоуправе. Један такав документ је интересантан јер говори о проблему исплате заосталих дуговања према куририма из Грбља. С обзиром да се на једну исплату дуга у износу од 144 златних цекина чекало три године, грбљски кнежеви су одржали састанак 23. јула 1750. године на Лишкој Главици, и одлучили да се наведени износ тражи од господина Николе Болице, који је био задужен за исплату. У међувремену се сазнало да је Болица умро, а остала његова жена Аполонија са нејаком дјецом, па су се представници Грбља усагласили да им Николина удовица Аполонија исплати само 80 цекина, уз обећање да никада више од ње неће потраживати оних 144. Све је то написано у исправи на народном језику (старом ћирилицом), преводу тумача Ђакома Пасквали-а. Исправу су потписали присутни представници Грбља: кнез Петро Лазаревић, је потписао у своје име и у име осталих кнежева; Ђуро Бућин, у своје и у име Ивана Лазаревића; Војин Лазаревић, у своје и у име свих курира; Раде Војинов Дољаница, канцелијер општине Грбљ. Одлуку да не потражују новац донијели су курири: Никола Бјелица, Ђуро Кужељ, Стијепо Вуков, Маро и Нико - браћа Мачић, Марко Мачак и Ђуро Вујов Пржица.²

Често се догађало, да се курири на путу разболе или да умру. У таквим случајевима је давана одређена надокнада у цекинима родбини преминулих (најчешће 3 цекина), о чему ћемо у наредном излагању дати конкретне примјере. На основу коришћених извора закључујемо да су

Г. Станојевић, Из историје Црне Горе у ХВИ и ХВИИ вијеку, ИЗ, св. 2, 1959, Титоград, стр. 352-353; В. Цветковска Оцокољић, Т. Цветковска, Улога Котора и црногорских племена у преносу млетачке дипломатске поште, Бока, 30, Зборник радова из науке, културе и умјетности, Херцег Нови, 2010, стр. 221, 224, 228; Дон Нико Луковић, Прчањ, Котор, 2010., стр. 33, 34; Г. Станојевић, Један случај отимања млетачке поште 1619. године, ИЗ, књига XXII, св. 1, Титоград, 1965.

² ИАК, УП-LXXIII, 293-295, 1750.

курири умирали претежно од разних заразних болести. Иначе, кад год се сумњало да долазе из крајева гдје има заразних болести, о чему су и они реферисали, морали су проћи кроз лазарет. Тако нпр. “Видо Крстов из Ластве, вођа курира из Константинопоља, каже да су од Бара до близу Будве дошли барком, отуда пјешке преко Грбља до Тројице, а ту им је дат стражар који их је спровео до лазарета”.³

Од самог почетка млетачке владавине Црногорци су били редовне млетачке писмоноше (В. Цветковска Оцокољић, Т. Цветковска), а нешто касније, а нарочито у XVIII вијеку, тим послом су се бавили бројни Бокелји, међу којима нарочито Грбљани.

У Историјском архиву Котора, у фонду управнополитичких списа млетачких ректора и провидура (даље-УП), има доста докумената о списковима курира и њиховим извјештајима за назначени период. Оцјењујући да је грађа интересантна, прије свега због имена курира, овдје дајемо краће садржаје највећег броја тих докумената.

Прво помињање на које смо наишли је из 1713. године, а односи се на курире тек пристигле из Цариграда. То су били Иван Трипов из Одољена, вођа, затим извјесни Ђуро из Грбља и Паво Лукин из Одољена. По доласку су причали да путем нијесу били ни од кога ометани, као и да су пролазили кроз мјеста гдје постоје заразне болести. Наводе даље, да су путем срели пашу Валоне како напредује према Адријанополију (Једрене), итд.⁴

Млетачки изасланик на Порти (баило) Францеско Грити је 6. марта 1726. године послао цариградске курире са поштом за генералног провидура. Вођа је био Видак Вукадинов из Његуша и с њим још Ђуро Иванов из Одољена и Стијепо Лазов из Зете. Исте године из Цариграда су допутовали курири: Мато Ников из Мрчевца, Перо Милошев из Кавча и Перо Ников из Грбља. У извјештају су навели да су путовали 29 дана, јер их је цариник у Филипопољу задржао три дана и узео им 4 цекина, упркос царском ферману. У мају исте године из Цариграда је допутовала група курира са два свежња списа и једним пакетом, као и писмима за генералног и ванредног провидура. Вођа курира је био Вуко Јовов из Грбља и с њим још Јово Рашковић (?) из Луштице. У јуну исте године из Цариграда у Котор је пристигла група курира чији је вођа био Нико Марић из Грбља, а остали су били: Божо Франов из Шпиљара и Стијепо Вукасовић и Јанко Јовов - оба из Грбља. Извијестили су да су путовали 29 дана рачунајући 4 дана задржавања у Ђаковици.⁵

Сљедећи подаци су од 12. јула 1733. године, када се већа група курира из Боке вратила из Цариграда. Међу њима су били из Грбља: Милош Бећир, Јово Перов, Илија Вуков, Нико Радоња, вођа Перо Ђурић из Дола, Тодор Вучетин из Врановића, Јово Бећир, Ђуро Перов, Јово Ников, вођа Нико Лазов, Стијепо Ђуров, Вуко Николић и Вуко Радов.⁶

³ ИАК, УП-LXIX, 374, 2. IV 1748.

⁴ ИАК, УП- XLIV, 869.

⁵ ИАК, УП- XLIV, 254, 256, 258, 260, 1726.

⁶ ИАК, УП- LI, 61.

Грбљанин Ђуро Брдар из Пријерада био је вођа групе (било их је 13), и, подносећи извјештај о свом путу од Цариграда до Котора, као курир баила С. Контариниа, наводи да је чуо да су се измириле Русија и Турска у вези са Персијом, да су закључили мир, да је свргнут Велики везир, итд., итд. Након овог извјештаја убрзо је стигао и сљедећи у коме је поново ријеч о међусобним односима поменутих земаља, као и то да је Чауш-паша привремено именован за Великог везира, док стигне из Багдада Сулиман-паша, који је родом из Босне, и постављен за Великог везира. У групи курира су били: вођа Иво Томичић из Грбља, Тодор Јовов из Кртола, Стијепо Ђуров из Шишића, вођа Раде Ђуров из Пријерада, Јово Ников из Побрђа, Раде Ђуров из Дола, Перо Вуков из Тујковића и Марко Ђуров Милић из Шишића.⁷

Слиједи подаци из 1739. године. Фебруара 1739. године из Цариграда је стигао вођа курира Иван Савичић из Побора, Лука Божов и, Божо Савичић исто из Побора, Војин Ђуров из Грбља, Иван Ников из Грбља, Иван Савов из Грбља и Нико Стијепов Пима из Грбља. Затим, 30. јула из Цариграда су дошли: вођа Стијепо Ђуров из Пријерада, Вуко Перов из Кубаса, Стијепо Вуков из Кубаса, Лазо Стијепов из Наљежића, Нико Јовов из Тујковића, Марко Јовов из Наљежића, Перо Вуков из Мирца и Перо Михов из Ластве. Сљедећа група курира је стигла из Цариграда 20. августа. Вођа је био Станко Јовов из Грбља, а остали: Нико Зуппа из Грбља, Перо Раковић из Пријерада, Јово Пржица из Грбља, Перо Станишин из Грбља, Нико Сладов из Грбља, Нико Јовов из Грбља, Марко Ивов из Тивта и Вучета Војинов из Побора. Постоји посебан запис под истим датумом да је Вучета Ђуров из Његуша преузео исплату од 3 цекина за умрлог Ђура Вучетина у Цариграду. За септембар смо пронашли податке за више група курира. Једну групу пристиглу, из Цариграда, предводио је Јово Ников Дондоле из Тујковића, који је по доласку био исплаћен, а остали су били: Нико Маров из Главата, Лука Ђуров из Кусуриа, Васо Ђукић из Пелинова, Војин Беговић из Укропаца и Илија Мирков из Мирца. Другој групи која је отпутовала у Цариград вођа је био Нико Лазов из Дола, и Ђуро Вуков, Ђуро Ников, Саво Илић, Нико Станојев и Станко Јовов, сви из Дола. Једна забиљешка од 7. септембра 1739. године свједочи да су исплаћени насљедници Ива Томичића, Марка Микијеља, Ника, Ива и Ђура Франића, сви из Грбља, који су умрли као листоноше у Цариграду. Група курира из Луштице је отпутовала 2. октобра 1739. године у Цариград; вођа је био Раде Мазаровић, а остали у групи су били: Нико Рашковић, Стијепо Мазаровић, Стијепо Маркићевић, Нико Минић и Симо Петијевић. Другој групи која се вратила из Цариграда 8. октобра вођа је био Иво Пињатић из Маина, а остали у групи су били: Ђукан Перковић из Грбља, Михаел Ников из Грбља, Станко Кадија из Грбља, Перо Вучинић из Кртола и Перо Јовов из Његуша. У новембру су путовале двије групе грбљских курира у Цариград, једна 5. новембра,

⁷ ИАК, УП- LXXI, 324, 1735; УП- LIII, 509-510, 1735.

а друга 11. новембра. Прву је предводио Јово Милин, а остали су били: Стијепо Божов Розгаја, Петар Ивов Розгаја, Марко Станков, Лазо Попов Арцеговић и Стијепо Милин Петовић. Другу групу у којој су били курири Нико Јовов, Стијепо Станојев и Јово Пима, сви из Дола, предводио је вођа Перо Ђурић из истог села. За децембар смо издвојили двије групе курира који су путовали у Цариград, једна 17. а друга 24. децембра. Вођа прве групе је био Вуко Михов Бргуљан из Шкаљара, а остали: Марко Ивов Голубовић из Тивта, Перо Стијепов из Богдашића, Перо Бурат из Мирца, Стијепо Маргитић из Мирца, Симо Јовов Милошевић из Мирца и Божо Ратков из Шкаљара. Вођа друге групе је био Јово Франовић из Кртола, а остали: Стијепо Ников Стегић из Кртола, Вуко Ников Андоровић из Кртола, Саво Ивов из Богдашића, Стијепо Вуков Маровић из Луштице и Марко Вуков Урдешић из Луштице.⁸

Знатно више података се налази у архивској документацији за 1740. годину. У јануару је једна група грбљских курира отпутовала у Цариград, а друга група се вратила из Цариграда. Прву је предводио извјесни Вуко из Кубаса, а са њим су још били: Перо Страина, Нико Антовић из Шишића, Божо Иветић из Пријерада, Нико Јовов Радовић из Пријерада, Крсто Вуков из Пријерада и Перо Стијепов из Кубаса. Вођа друге групе је био Ђуро Вујов, а остали су: Марко Попов, Илија Вуков, Перо Јованов, Нико Ђурић и Нико Ђуров. У фебруару 1740. године из Цариграда је пристигла група курира на челу с Ником Брдаром из Грбља, и с њим још: Јово Марсенић, Нико Бућић из Грбља, Марко Симун из Грбља, Вуко Андоровић из Кртола и Марко Вурдица (Урдешић ?) из Луштице. Сви су били исплаћени у цекинима. Истог мјесеца је испраћена група курира за Цариград на челу са Иваном Рафаели из Богдашића. Дата им је пратња од Прчања до Жањица и исплаћен трошак. У групи су још били: Нико Стијепов из Кавча, Марко Микелъ из Кртола, Раде Микелъ из Кртола, Јово Батута из Побрђа, Перо Ђуров из Богдашића и Иван Радов из Тивта. Једна забиљешка од 2. фебруара 1740. године говори да је исплаћен Саво Перов из Мориња за брата му Јова Перова, који је умро у Цариграду у својству курира. Група курира, којој је био вођа Нико Стијепов из Грбља, стигла је из Цариграда у Котор 25. фебруара 1740. године. С њим су били још: Перо Вујов из Мирца, Иван Савов из Грбља, Лука Божов из Побора, Станко Јовов из Грбља и Иво Ђуричић из Кртола. У марту је из Цариграда стигла група курира коју је предводио Перо Ивов из Кубаса. У групи су још били: Марко Ивов из Главата, Вуко Перов из Главата и Вуко Синдик из Тивта. Из истог мјесеца је и запис да је Вуко Розгаја добио исплату у цекинима за брата Стијепу који је умро у Цариграду у својству курира. Један други запис из јуна 1740. године је важан јер говори о нападима на државне курире. О томе је извијестио сердар Грбља Јово Лазаревић, 26. јуна 1740. године, наводећи да су курири који су ишли за Цариград били нападнути на граници код Спича од неких разбојника из Црмнице.

⁸ ИАК, УП- LX, 426, 427, 1739.

За неколико сљедећих група курира је важно истаћи да им се обезбјеђују државни или приватни бродови, пратња и трошкови пута, али није увијек наглашено да ли путују бродовима само до Скадра или до Цариграда. Тако нпр. Никола Болица шаље у Цариград, 7. априла 1740. године, баилу Николи Ерицу, Пера Илина из Тивта, Пера Вулова из Кртола, Ива и Пера Вукова из Кртола, Ника Маровића из Главата, Николу Радоњу из Грбља и Марка Трипова из Тивта. За пут им је обезбиједио пратњу државним бродом и сав трошак. И другом приликом Никола Болица шаље нарочитом гаетом из Прчања вођу курира Ника Перова из Тивта, Јова Ђурова из Грбља, Пера Никова из Грбља и Пера Стијепова из Богдашића. За пут им је дао и потребан новац. Истог дана гаетом из Прчања одаслана је и друга група курира на челу с Ђуром (Јуром?) Ивановим из Одољена. Остали курири су били: Трипо Матов из Тивта, Марко Стијепов из Мрчевца, Станиша Вуков из Грбља, Савић Пима из Његуша, Петар Милошев Радуза (?) и Милош Пуцхиериза из Његуша. Нарочитом гаетом из Прчања, 28. маја 1740. године, одлази још једна група курира на челу с Јовом Франовићем из Кртола. С њим су били још и Вуко Марков из Кртола, Ђуро Вуков из Грбља и Јово Ников из Грбља. Једна група грбљских курира отпутовала је у Цариград гаетом из Прчања 11. августа 1740. године. Групу су сачињавали: вођа Вуко Јовов, Војин Ников, Ђуро Јовов, Марко Јовов, Стијепо Вуков и Раде Ников. Гаетом из Прчања пошла је на пут група курира 4. X 1740. године у саставу: вођа Раде Пупон(в)ић, Ђуро Ников, Јово Сарделић, Марко Ников, Симо Стеванов, Марко Маров из Луштице, Нико Марић из Грбља. Дана 30. новембра исте године гаетом из Прчања отпутовала је група курира у саставу: вођа Ђуро Ников из Грбља, Перо Илин из Тивта, Марко Трипов из Тивта, Марко Страина из Грбља и Перо Вуков из Кртола. Сви су исплаћени у цекинима. Бројне друге групе курира су исте године путовале из Котора до Цариграда и обратно. Тако нпр. 21. априла 1740. године Никола Болица упућује у Цариград вођу курира Станишу Вујашковића из Шишића и с њим Пера Раковића из Пријерада, Ива Крстова Ђетковића из Пријерада, Илију Вучетина из Шишића, Пера Митрова Донковића из Шишића, Ника Стијепова из Шишића и Пера Митрова Вукашинова (?) из Шишића. За пут су добили и потребан новац. Сљедећа група је путовала 12. маја 1740. године. На челу групе је био Иво Марков из Маина, а остали курири су били: Иван Вучетин из Његуша, Перо Радов из Побора, Илија Ников из Маина, Јован Вучетин из Маина, Алекса Ников из Маина и Перо Ђурић из Дола. При одласку су добили потребан новац за путовање. Једна група грбљских курира је путовала 2. јуна 1740. године, вођа је био Јово Морсцацх (Мрзајко ?), а остали курири су били: Перо Маров из Главата, Јово Радоња из Врановића, Вуко Перов из Кубаса, Раде Вуков из Кубаса, Лазо Вуков из Пржица и Јово Перов из Главата. У августу је путовала група курира на челу са Савом Антоновићем из Грбља, а остали курири

су били: Петар Јовов Антоновић и Томо Вуков Антоновић, Петар Вуков и Нико Јовов из Маина, Симо Јовов и Стијепо Маргитић (Маркетић?) из Мирца. Исплаћени су им путни трошкови. Истог мјесеца је путовала још једна група курира. Вођа је био Симо Томанов из Грбља, Андрија Јовов и Перо Станишин - оба из Грбља и Јово Перов Петковић из Мориња. У октобру исте године групу грбљањских курира су чинили: Нико Лазов-вођа, затим Станко Јовов, Нико Иванов, Ђуро Ников, Нико Ивов, Нико Станојев и Лазо Пржица. Сви су исплаћени готовином у цекинима. У истом мјесецу постоји и забиљешка да је исплаћено у готовини 3 цекина Матији Радовом за брата му Јова Радова, који је у својству курира умро од куге у Цариграду. У новембру 1740. године је стигла група курира од баила из Цариграда, коју је предводио Раде Мазаровић из Луштице. Остали курири су били: Никола Раднић (Руднић?) из Грбља, Перо Ивов из Грбља, Нико Минић из Грбља, Стијепо Радов Мазаровић из Луштице, Симо Петијевић из Луштице и Стијепо Вуков Маркићевић из Кртола. У документацији је евидентирана и исплата надокнаде за умрле курире. Сума од 3 цекина је исплаћена родбини преминулих листоноша, и то: Лазу Вукову, Лазу Ђурићу и Ђуру Стијеповом за преминуле: Вука Лазова, Јова Ђурића и Стијепу Беговића. У новембру је отпутовала друга група курира у Цариград, коју је водио Марко Стијепов из Мрчевца. С њим су још били: Вуко Вујадинов из Богдашића, Иво Вујичић из Дола, Перо Ников из Пелинова, Трипо Ерцегов из Тивта, Нико Перов из Тивта и Саво Трипов из Мрчевца. Исте године путовале су у Цариград још три групе курира. Једној је био вођа Иво Франовић из Кртола. У тој групи су још били: Раде Ивов из Луштице, Лазо Ников из Луштице, Марко Ников из Луштице, Марко Стијепов из Кртола, Марко Ивов из Кртола и Бошко Вуков из Доброте (до сада нијесмо наилазили на курире из Доброте). Другу групу је водио Марко Вуков из Грбља, а с њим су још путовали: Стијепо Бујеновић из Кртола, Перо Ивов из Грбља, Вуко Лазов из Грбља, Нико Перковић из Грбља, Марко Вуков из Кримовица и Марко Митров из Шишића. Трећу групу је водио Ђуро Ђосо из Грбља, а остали курири су: Станко Радановић из Пелинова, Јово Радов из Пелинова, Марко Симун из Кубаса, Ђуро Страхиња из Кубаса, Нико Радов из Пелинова и Нико Ђуров из Кусурија. Дата им је пратња од Жањица до Скадра и исплаћени трошкови путовања. Једну групу која је пристигла из Цариграда је водио Вуко Михов из Шкаљара, а остали су били: Бошко Петков из Шкаљара, Перо Ников из Грбља, Нико Рашковић из Луштице и Стијепо Јовов из Луштице. У датом документу се констатује да се пошта преноси даље - из Прчања за Венецију. Другу групу пристиглу из Цариграда је водио Јово Петовић из Врановића. С њим су још били: Марко Антоновић из Шишића, (слиједи једно нечитљиво презиме из Врановића), затим Стијепо Петовић из Врановића, Перо Никчев из Маина, Марко Шканата из Тивта, Јован Суна (?) из Маина и Бошко Савичић из Побора.

Из исте свеске управнополитичких списа смо користили податке о куририма за 1741. и 1742. годину и највећи дио тих података овдје дајемо у облику краћих информација. У јануару 1741. године једну групу курира, упућену из Котора за Цариград, предводио је Марко Стијепов из Шишића, који је при поласку био исплаћен у цекинима. С њим су још били: Перо Стијепов, Раде Вулетић и Перо Митров - сви из Шишића, и Перо Коломбо из Тивта. У фебруару исте године вођа Трипо Мошков из Шпиљара дошао је из Цариграда и био исплаћен у цекинима. С њим су још допутовали: Стијепо Ђуров из Грбља, Ђуро Брдар из Пријерада, Перо Ников из Пелинова, Тодор Ђуров из Грбља, Перо Јоакимов из Кртола, Јово Ников из Наљежића, Вуко Јовов из Наљежића, Јово Дракуловић из Врановића, Вуко Перов из Луштице, Раде Мезалин из Горовића и Војин Раковић из Пријерада. У истом мјесецу постоји забиљешка да су исплаћени насљедници Вука Маркова Петовића из Грбља, који је умро у Цариграду у својству курира. Интересантан је и податак да је 6. фебруара 1741. године био исплаћен Марко Марић из Грбља, који је стигао с поштом из Цариграда, а већ 9. фебруара, као вођа курира путује гајетом из Прчања, и с њим још: Војин Ђуров из Пријерада, Раде Вријежа из Врановића, Марко Перов из Грбља и Стијепо Ђуров из Грбља. У марту су путовале двије групе курира у Цариград, од којих је једна била састављена само од Грбљана. У тој групи вођа је био Јово Дандоло из Тујковића, а остали су: Јово Брајковић из Пелинова, Војин Раковић из Пријерада, Раде Перов из Пелинова, Лука Перов из Пелинова, Лазо Стијепов из Наљежића и Перо Радов из Шишића. Другу групу је водио Јово Вуков из Маина, а остали су: Раде Вуков из Маина, Јово Илин из Маина, Марко Стојанов из Браића, Јово Ников из Браића, Петар Вуков из Маина и Нико Ђуров из Дола. У априлу 1741. године у Цариград је отпутовала сљедећа група курира: вођа Перо Симунов из Кубаса, Ђуро Куњић из Укропаца, Перо Буздован из Кубаса, Вуко Јовов из Наљежића, Нико Илин Братовић, Јово Ников из Наљежића, Нико Беновић из Главата и Ђуро Брдар из Пријерада. Група курира, коју је водио Перо Микијељ из Главата, стигла је из Цариграда 20. априла и исплаћена у цекинима. У групи су још били: Михо Маров из Главата, Иво Вуков из Главата, Лука Ђуров из Кубаса, Јово Вуков из Љешевића, Петар Бјелица из Врановића и Стијепо Милин из Врановића. Истог дана је стигла из Цариграда још једна група, коју је водио Јово Франовић из Кртола. У групи су још били: Марко Ников, Лазо Ников, Марко Јовов, Јово Замбелић, Раде Јанков и Симо Стојанов, сви из Луштице. У мају 1741. године из Цариграда је стигла група курира чији је вођа био Раде Поповић из Луштице. У тој групи су били још: Иво Крстов из Грбља, Ђуро Ников из Луштице, Марко Ников из Луштице, Марко Маров из Луштице, Илија Ников из Маина, Алекса Ников из Маина, Нико Ђуров из Дола и Перо Раковић из Дола. Истог мјесеца је отишла група курира у Цариград. Вођа је био Нико Вуков из Горовића, а остали

су: Илија Вуков из Пријерада, Иво Вуков из Шишића, Јово Пима из Дола, Стијепо Николин из Братешића, Мргуд Тодоров из Горовића, Нико Иванов из Горовића и Сава Луцин из Мориња. Из истог мјесеца је и податак да је исплаћен утврђени износ у цекинима насљедницима Ника Сладова из Грбља, који је умро у Цариграду у државној служби у својству курира. Почетком јуна исте године стигла је из Цариграда група курира у саставу: вођа Марко Вуков из Грбља, Иво Брајковић, Раде Вуков и Перо Ивов - сви из Грбља. Из истог мјесеца је и забиљешка да су исплаћени насљедници Војина Беговића из Грбља, који је умро у Цариграду у државној служби у својству курира. Из јула 1741. године смо издвојили четири групе курира, двије које су стигле из Цариграда, а двије које су тамо отпутовале. Једну групу је довео Марко Марић из Грбља, а с њим су још били Перо Митров из Грбља и Михо Перов из Тивта. Из Цариграда су донијели пошту од баила Николе Ерица и били исплаћени у готовини. Исти вођа је водио другу групу у Цариград 27. јула, и с њим су још били: Перо Митров из Грбља, Михо Перов из Тивта, Перо Илин из Тивта и Станко Одале из Његуша. При поласку су били исплаћени. Другу групу за Цариград је водио Нико Стијепов Пима. С њим су још били: Раде Ђуров из Вишњево, Перо Ивов из Пуконића, Перо Томичић из Побрђа, Раде Мензалин из Горовића, Вуко Ђуров из Грбља и Марко Јошковић из Луштице. Јово Ласић из Његуша је довео групу курира из Цариграда 9. јула 1741. године. У групи су још били: Нико Јовов из Његуша, Иван Савичић из Грбља, Перо Маров из Главата, Марко Симу(о)н из Кубаса, Јово Ников из Баошића, Петар Бјелица из Врановића и Марко Стојанов из Браића. Истог дана су исплаћени насљедници Ивана Рафаели-а из Богдашића, Пера Микијеља из Грбља и Луке Ђурова из Грбља, који су умрли у Цариграду у својству курира. У августу је једна група отпутовала у Цариград а двије се отуд вратиле. Прву групу је водио Станко Вујов из Грбља, а и остали у групи су били из Грбља, и то: Марко Ђурашевић, Ђуро Масловар, Саво Одале, Митар Вујов, Перо Вуинов, Вуко Марков и Перо Михов. При одласку су примили плате. Групу пристиглу из Цариграда 24. августа је водио Марко Митров из Грбља. У групи су још били: Лука Перов, Лазар Попов, Вуко Ерцеговић из Грбља, Перо Радов из Побора, Стијепо Милин из Грбља, Марко (?) Тодоров из Грбља, Раде Ников из Грбља, Перо Ерцеговић из Грбља и Андрија Кадија из Грбља. По доласку су били исплаћени, а пошта је наставила даље из Прчања за Венецију. Другу групу курира је водио Марко Јовов из Луштице, а остали су били исто из Луштице: Јово Перов, Раде Вучићев и Перо Вуков. И они су по доласку били исплаћени у цекинима. Из октобра смо издвојили четири групе курира, двије на одласку, а двије по доласку из Цариграда. Једној групи која је путовала за Цариград вођа је био Ђуро Кужељ из Врановића, и с њим су још били: Јово Перов из Врановића, Вујо Дракуловић из Врановића, Вуко Перов из Луштице и Вуко Мирков Петовић из Врановића. При одласку им је дата плата, као и

један посебни замотуљак од генералног провидура Кавалли-а. Другу групу за Цариград је водио Трипо Мошков из Шпиљара. С њим су још били: Ђуро Радов из Кртола, Стијепо Милошев из Шишића, Нико Вујов из Кртола, Јово Ђуров из Шишића, Раде Маров из Луштице, Ђуро Ников из Луштице, Раде Урдешић из Луштице, Нико Перов Томичић из Луштице и Стијепо Вуков Марић из Грбља. Групи која је стигла из Цариграда вођа је био Јово Вуков из Маина, а остали су: Марко Стијепов из Мрчевца, Перо Страина из Кубаса, Јово Вуков из Главата, Саво Вукадинов из Мирца, Илија Вучетин из Шишића, Јово Илин из Маина, Трипо Ерцегов из Тивта, Перо Масловар из Кубаса и Јово Вуков из Љешевића. Вођа друге групе која је стигла из Цариграда 28. октобра је био Перо Радов из Шишића, а с њим су још допутовали: Станиша Вукашинов из Шишића, Нико Стијепов из Шишића, Перо Митров Вукашинов (?) из Шишића, Марко Ђуров из Кртола, Марко Антоновић из Шишића, Раде Јованов из Грбља, Јан(к)о Луцин из Мориња, Саво Ивов из Богдашића и Перо Бурат из Мирца. Почетком новембра исте године Нико Антоновић из Грбља је отпутовао за Цариград и с њим још: Перо Јокв из Кртола, Стијепо Јовов из Луштице, Марко Иванов из Љешевића и Вуко Ивов из Љешевића. Вуко Куњић из Грбља је крајем новембра довео из Цариграда повећу групу курира у којој су били: Иво Вујичић из Грбља, Стијепо Бујеновић из Кртола, Раде Микел из Кртола, Марко Микел из Кртола, Раде Перов из Грбља, Ђуро Куњић из Грбља, Иво Пржица из Грбља, Јово Пима из Грбља и Јово Радишин из Кртола. Дана 30. новембра 1741. године пошли су за Цариград и били исплаћени: вођа Стијепо Ђуров из Грбља, Ђуро Стијепов, Ђуро Вуков, Тодор Ђуров и Божо Попов - сви из Грбља. У децембру је вођа курира, која је отпутовала за Цариград, био Марко Вуков из Дола, а остали курири су: Нико Радов из Луштице, Раде Иванов Урдешић из Луштице и Нико Иванов из Грбља. Истог мјесеца је Ђуро Кужел из Грбља стигао из Цариграда у Котор, и с њим још: Ђуро Масловар из Грбља, Саво Одале из Грбља, Перо Војиновић из Грбља, Божо Иветић из Пелинова, Вуко Ивов из Грбља, Стијепо Вуков, Нико Бенковић из Главата, Иво Перов из Луштице, Нико Перов Томичић из Луштице и Перо Ивов из Дола.

Вођа курира Нико Вуков из Горовића отпутовао је 1. марта 1742. године у Цариград, и с њим још: вођа Марко Вуков из Дола и вођа Нико Стијепов Пима из Грбља. Остали су били: Илија Вуков из Пријерада, Јово Вуков из Шишића, Јово Пима из Дола, Нико Јовов Радовић из Пријерада, Косто Вуков из Пријерада, Раде Јовов из Вишњева и Перо Томичић из Побрђа. У априлу је било више група курира. Једну, која је стигла из Цариграда 2. априла предводио је Перо Илин из Тивта, а остали су: Перо Митров из Грбља, Вуко Ђуров из Грбља, Нико Стијепов из Кавча, Стијепо Николин из Братеша, Матија Ђурашевић из Шишића, Никола Ников из Грбља, Митар Вуков из Грбља, Станко Одале из Његуша, Перо Михов из Грбља, Нико Вујов из Грбља и Перо Станишин из Грбља. Вођа

Јово Милин из Врановића је отпутовао за Цариград 12. априла, и с њим још: Перо Паландачић из Луштице, Вуко Мориц(а) из Луштице, Иван Бећир из Његуша и Симо Петие(о)вић из Луштице. Крајем априла исте године из Цариграда је стигла група курира у којој су назначени као вође: Јово Дондоле из Тујковића, Станко Војов из Грбља и Марко Јовов из Луштице. Остали курири су били: Марко Радов из Луштице, Раде Вучић из Луштице, Перо Вуков из Луштице, Раде Перов из Пелинова, Нико Иванов из Горовића, Михо Маров из Главата и Вуко Марков из Грбља. Вођа Ђуро Вујов из Дола је отпутовао за Цариград 4. маја 1742. године, и с њим још: Марко Иванов, Јово Ђуров, Марко Ивов и Марко Бећир - сви из Грбља. Вођа друге групе која је отишла за Цариград 20. маја 1742. године био је Иво Вуков из Кртола, и с њим још: Марко Ников из Кртола, Перо Радов из Кртола, Раде Јанковић из Луштице и Иво Јовов из Кртола.⁹ Исте године у августу се помиње још једна бројнија група цариградских курира у којој су били: Симон Костадиновић из Кавча, Јово Франовић и Ђуро Николић из Кртола, Стијепо Милошевић из Шишића, Јово Кордић из Грбља, Ђуро Иванов из Одољена, Перо Бурат из Мирца, Синдик и Томичић(?) из Тивта, Нико Радов из Његуша, Нико Брајовић из Пелинова, Марко Стијепов из Мрчевца, Савић Пима из Његуша, Нико Антовић и Марко Марић из Грбља.¹⁰

Грбљанин Нико Вуков је 11. јула 1745. године дошао из Цариграда с групом курира и поднио краћи извјештај. Био је саслушан у општинском лазарету ради мјера предострожности. Као вођа курира, изјавио је да су кренули из Цариграда још прије 26 дана. Описао је начин путовања и казао да су само шесторица стигли у Котор од њих дванаест, колико их је упутио из Цариграда млетачки баило као доносиоце званичних аката. Казао је да у Цариграду није било заразних болести нити икакве епидемије.¹¹ Исто мјесеца из Цариграда је допутовао и вођа курира Перо Матов из Ластве. Изјавио је да се од 24 курира њих 12 вратило у Цариград а два су остали у Скадру због болести.¹²

У јуну 1752. године цариградски баило А. Диедо је упутио которском ванредном провидуру курире са државном поштом, с тим да овај ту пошту прослиједи за Венецију. Као вођа пута се наводи Нико Ђурић из Ковача (Грбаљ), а остала четири курира су из Главатићића, Луштице, Главата и Шкаљара.¹³

Интересантна је прича вође курира Стијепе Вуловића из Грбља о путовању из Цариграда у Котор. У свом извјештају је навео да су он и курири путовали 28 дана, да су на сами Ускрс кренули из Скадра и преко Спича допловили до Будве. На путу кроз Скадар узели су државну пошту од тамошњег вице-конзула. Навео је, даље, да је баило отпремио

⁹ ИАК, УП- LX, 403-408, 411-414, 699.

¹⁰ ИАК, УП- LXIII, 24, 20, VIII 1742.

¹¹ ИАК, УП- LXV, 398, 1745.

¹² Исто, стр. 400.

¹³ ИАК, УП- LXXII, 711.

њих петорицу, али да су двојица - Станко Вујашковић и Станко Кордић, обојица из Грбља, због болести били присиљени да се зауставе на путу. Растали су се, како је навео Вуловић, на мјесту удаљеном 9 дана путовања до Цариграда. Додао је још и то да ни у Цариграду, нити у другим мјестима кроз која су пролазили, није било говора о некој епидемији.¹⁴

У архивској документацији из 1758. године има више података о именима курира који су преносили пошту на релацији: Котор-Цариград-Котор. Међу њима су: Михо Марков из Главатичића, вођа курира; Јово Крстов из Ластве, вођа курира; Раде Мориц из Луштице, Марко Бркановић из Богдашића, Трипо Перов из Ластве, Мато Михов из Луштице, Војин Вуков из Главатичића, Вуко Рашковић из Луштице, Раде Вуков из Пелинова, Раде Мачак из Кубаса, Јово Бећир из Трешњице, Вуко Микијељ из Главатичића, ... (још 2 курира, нечитко).¹⁵

Вођа цариградских курира, пристиглих из Цариграда у Котор 21. маја 1763. године, је био Грбљанин Ђуро Дољаница. Он је са још 5 другова из Грбља донио 3 омота државне поште. У которском лазарету је морао обавити контумацију, иако у Турској није чуо да је било икакве епидемије, ни у Цариграду, ни у провинцији. У својој изјави Дољаница је казао да су путовали 28 дана због лошег времена. Исте године, 16. јуна 1763. године, једној групи курира из Грбља (имена се не наводе), приспјелој из Цариграда, вођа је био Јово Пима. Другој групи је био вођа Јозо Ђуров из Ластве, а остали су: Перо Михов из Ластве, Нико Ђуров из Богдашића, Перо Кордић из Шишића, Марко Иванов из Главата, Марко Радов из Браића и Нико Ковачевић из Ластве. Посебној групи курира, из исте године, вођа је био Перо Симунов из Кубаса.¹⁶

У јануару 1764. године у Котору је надинтендант С. Враћен записнички саслушао вођу цариградских курира Ивана Одала из Ластве, који је изјавио да су донијели два омота поште за Млетке. Додао је још да су њих 5 курира остали на путу 7 дана дуже, јер их Спичани нијесу хтјели превести до Будве, по већ раније утврђеном обичају. Такође је изјавио да нијесу имали других сметњи на путу и да није било епидемије у мјестима кроз која су прошли, изузев у Албанији гдје је било неколико изолованих случајева куге.¹⁷ Исте године, као вођа курира јавља се Суботић Максим. У записнику о његовом саслушавању од стране надинтенданта Стефана Враћена се каже: "Суботић Максим из Грбља изјављује да је стигао из Константинопоља са још седам других курира у 25 дана путујући преко Скадра. Донио је два омота државне поште".¹⁸ У јуну исте године стигло је из Цариграда 9 курира, под вођством Вука Ђурова из Бјелошевића и Ника Пиме из Вишњева. У другој групи, која је пристигла из Цариграда 28. августа, били су ови курири: Раде Мазарак из Кубаса, Симо Ников

¹⁴ ИАК, УП- LXXIV, 1035, 1754.

¹⁵ ИАК, УП- LXXXV, str. 72, 79, 128.

¹⁶ ИАК, УП- LXXXIX, 234, 243, 247, 258, 848.

¹⁷ ИАК, УП- ХСII, 675, 2. јануар 1764.

¹⁸ ИАК, УП- ХСI, 18, 1764.

Пересина (Перушина?) из Кртола, Ђуро Перов из Кртола, Марко Ивов из Кртола, Нико Баштрица из Главатичића, Стијепо Батута из Побора (можда Побрђа?), Илија Ерцеговић из Врановића, Стијепо Влатковић из Шишића и Андрија Ников из Шкаљара.¹⁹

Из Цариграда у Котор је стигла група од 5 курира 9. фебруара 1765. године. Вођа курира је био Вуко Петровић из Шкаљара. Донијели су три писма, а путовали 37 дана због великог снијега и леда. Путем су срели двије групе курира који су ишли у супротном смјеру. Баило при Порти Рузини је 21. априла 1765. године обавијестио которског ванредног провидура да му шаље 6 писмоноша са државном поштом и чим стигну треба да их упути Санитетском магистрату у Венецију. Њихов вођа је Никола Пима, Грбљанин, а остали су Оравчани означени патронимиком.²⁰ Кад је било потребно да се пошта из Цариграда што хитније достави Венецији тада је конзул при Порти молио ванредног провидура у Котору да курире ванредно награди. Тако је поступио 4. VII 1765. године, којом приликом је предложио провидура да исплати сваком куриру по један цекин ако стигну у Котор за 18 дана. Исте године у јулу је, преко Будве, отпутовала група грбљских курира за Цариград, и то: Раде Вуков, Вуко Дољаница, Иво Страхиња и Перо Јањић (Јагнић?). Осим курира у Цариград су ишли да раде многи Бокелји, нарочито Грбљани, без обзира да ли тамо постоји епидемија неке заразне болести. У вези с тим наишли смо на једно интересантно обавјештење скадарског конзула А. Дуода, упућено которском ванредног провидура. У обавјештењу истиче да му шаље списак осамнаесторице људи (вагабунда) које је конзул Рузини отпремио из Цариграда. Исти најављује да су они прошле године пошли тамо на рад због глади, али да према њима треба примијенити све мјере предострожности, пошто у Цариграду умире дневно око три хиљаде особа.

У августу исте године дошла је из Цариграда у Котор група курира и донијела пошту од конзула Рузини. Вођа петочлане групе је био Мишевић (без имена) из Луштице, а путовали су 24 дана. У свом извјештају С. Враћену вођа је додао да се прича да се татарски кан налази пред Цариградом, као и то да још увијек има заразних болести. За једну другу групу листоноша надинтендант Стефан Враћен је обавијестио ванредног провидура да су стигли 7 дана касније од предвиђеног рока због великог снијега и хладноће, тако да су једном од њих отпали нокти. Из Цариграда у Котор су 23. септембра 1765. године стигли 6 курира и то: 1 Тивћанин и 5 Грбљана. Вођа је био Раде Мачак из Кубаса. Исте године, али 25. октобра, из Цариграда у Котор је стигло 6 курира. Вођа је био Марко Бановић из Главатичића, а остали: Јово Магуд из Наљежића, Вуко Миљешковић из Кртола, а остала тројица су назначена патронимиком, и то 2 из Кртола а 1 из Главатичића.²¹

¹⁹ ИАК, УП- ХСП, 1764.

²⁰ ИАК, УП- ХСП, 267.

²¹ ИАК, УП- ХСП, 1088, 1142, 1765.

У јануару 1766. године из Цариграда у Котор су стигли: Марко Савов из Ластве, Перо Антовић из Шишића, Раде Митров из Горовића, Андрија Ников из Шкаљара и вођа групе Перо Одале из Ластве. У фебруару 1766. године вође једне групе курира су били Нико Пима из Вишњеве и Нико Рашковић из Шишића. (Узгред напомињемо и ово: 25. фебруара 1766. скадарски конзул А. Дуода извијестио је ванредног провидура да му је по посебном куриру прослиједио пашино писмо у којем се исти интересује за нека два Подгоричанина притворена у Котору). Исте године, 22. марта, на истој релацији су били: вођа Ђуро Батута из Побрђа, Саво Јовов из Богдашића, Марко Божов из Врановића, Ђуро Мидоровић из Кримовица, Марко Цуца из Шкаљара, Андрија Марков из Грбља и Јово Ников из Дола. Из маја исте године је и попис листоноша којима је конзул Рузини предао пошту за Котор. Као вође групе су наведени: Максим Суботић из Главата, Мишко Голуб из Тивта и Станко Брдар из Пријерада. У марту 1766. године Перо Одале је вођа курира, који су дошли из Цариграда. Путовали су 30 дана због обилног снијега. Саопштили су вијест да се султану родила кћер и да се тај догађај прославио палећи ватре за три дана. У мају исте године поднио је извјештај Иван Одале из Ластве. Извијестио је да је група састављена од 11 људи и да су двојица од њих остали на путу због отекина на ногама. Додао је и то да носе свега двије поштанске пошиљке и да су пут од Цариграда превалили за 25 дана. У јуну исте године вођа курира Михо Голуб из Тивта је поднио извјештај и истакао да су путовали из Цариграда преко Скадра и да су на путу били 24 дана. Група је била састављена од 14 курира.

Кад је било потребно да се пошта хитно пренесе до одредишта баило би се побринуо да се куририма обезбиједи коњи, као што је то урадио 27. јула 1766. године за Сава Јововог из Богдашића и Вука Јовановог из Кртола. Дана 29. јула 1766. године баило А. Рузини је из Цариграда упутио у Котор 12 курира, а то су: Божо Марић и Нико Радов из Луштице, Јово Поповић, Раде Ђуров, Перо Јовов, Вуко Попов, Саво Стјепков, Јово Радов и Перо Ников - сви из Кртола, вођа Марко Борканић (?) из Главатичића, Ђуро Милосиа (вјероватно - Милошев) из Побрђа, и Војин Рашковић из Шишића.²² Истог мјесеца главни курир Ђуро Пејовић из Главата, који је довео групу курира из Цариграда у которски лазарет, казао је да су на путу провели 24 дана и узгред додао да је био земљотрес у Цариграду.

Међу куририма је било и војних дезертера о чему свједочи исказ Паула Болда, капетана Јадранске флоте. Наиме, у обраћању которском провидуру, 12. септембра 1766. године, он истиче да на мору од Будве до Задра мора штитити трговачке бродове од страних гусара, нарочито улцињских, као и од Паштровића. Истовремено тражи од провидура да курир Нико Радов из Луштице, који је стигао са задњом групом курира из Цариграда, буде затворен чим изађе из лазарета, јер је утврђено да

²² ИАК, УП- ХСVII, 241, 238.

је војник дезертер. Сасвим другачији податак, који се односи на курире, добио је которски провидур од Антониа Бона из Будве. Он је саопштио провидуру да су кућу у којој су боравили стражари градских врата и која је служила за преноћиште курира из Цариграда и Скадра на путу за Котор, изнајмили Паштровићи, чије је она власништво. Због тога је настао проблем, јер они у Будви не могу наћи другу кућу за смјештај тих људи.²³

Сљедећи списак курира је интересантан по томе што су наведена презимена, и што су сви из Грбља. Они су отпутовали из Цариграда у Котор 30. октобра 1766. године. Вођа је био Нико Пима из Вишњева, затим Нико Рашковић из Шишића, Ђуро Беновић из Главатичића, Марко Мачић из Дуба, Марко Ников из Шишића, Јово Ђуров Маровић из Кубаса, и вођа Јово Ников из Тујковића.²⁴

На списку курира од 5. априла 1767. године налазе се имена пет Грбљана, три из Горовића и два из Дуба; вођа је био Нико Зупа из Горовића, а остали Јово Ђуров и Раде Марков, оба из Дуба, Перо Станишић и Станко Јовов, оба из Горовића.²⁵ Исте године је из Цариграда стигао у Котор вођа курира Јово Вујадиновић из Горовића, а отпутовала друга група за Цариград у саставу: вођа Вуко Петровић из Шкаљара, Перо Радов из Наљежића, Јово Савов из Шишића, Божо Марков из Богдашића, Перо Трипов из Шкаљара, и вођа Нико Пима из Вишњева. Исте године отпутовала је за Цариград сљедећа група курира: вођа Андрија Ников из Горовића, вођа Перо Савов из Ластве, Нико Божов из Шкаљара, Станко Марић из Шишића и Јово Марков из Главатичића.²⁶

Вођа курира Перо Одале из Ластве био је на челу групе која је путовала за Цариград 19. јануара 1768. године. У групи су још били: Лука Стијепов из Богдашића, Ђуро Ивов из Кртола, Станко Марков из Свињишта, Иван Рашковић из Шишића и Перо Ђурановић из Шишића. Исте године, у јануару и јуну, поднијели су извјештај и вође групе курира Јово Пима из Вишњева и Војин Букилица из Наљежића. У јулу исте године за Цариград је отпутовала сљедећа група курира: вођа Нико Пима из Вишњева, Нико Вуков из Грбља, Божо Радов из Луштице, Јово Ников из Шкаљара, Нико Перов из Луштице и Нико Божов из Шкаљара. У исто вријеме путује још једна група, и то: вођа Лука Ников Синдик из Тивта, вођа Нико Миљешков из Кртола, Јанко Ников Рашковић из Кртола, Лазо Брдар из Горовића, Марко Ђуров из Тујковића и Видо Перов из Тивта. У септембру исте године у Цариград је путовала још једна група курира у саставу: вођа Марко Беновић из Главатичића, Перо Розгаја из Врановића, Иво Радоњин из Врановића, Перо Радоњић из Пријерада, Нико Ђуров из Шкаљара и Крсто Божов из Шкаљара.

²³ ИАК, УП- ХСVI, 769, 484.

²⁴ ИАК, УП- ХСIII, 706, 728, 534, 674, 74; УР- ХСVI, 576.

²⁵ ИАК, УП- ХСVII, 102.

²⁶ ИАК, УП- СХХIX, 199.

У јануару 1769. године допутовала је група курира из Цариграда у Котор, састављена само од Тивћана. Вођа је био Јозо Синдик, а остали: Мато Перов, Ђуро Ников, Анто Трипов, Крсто Ђуров и Иво Матов. У фебруару исте године из Цариграда је стигла друга група на челу с Ником Пимом, с њим су још били: Перо Дољаница, Марко Ников из Грбља, Нико Стијепов, Вуко Јанков и Вуко Јовов, сви из Маина, Ђуро Радов из Луштице и Стијепо Андрић из Богдашића. У архивским списима за ову годину смо пронашли извјештај вође курира Ива Марићевића из Дуба. Извјештај је дат у Котору, 18. априла 1769. године которском племићу Стефану Враћену који је куриру постављао питања, а Марићевић на њих одговарао; ево неколико значајнијих питања и одговора: „Колико је било са вама другова?” „Сада смо нас четворо, а било их је још 9, али су они већ отишли својим кућама.” „Колико има дана од када сте пошли из Цариграда?” „Има 25” - , одговорио је Иво Марићевић. „Којим путем сте ишли?” „Уобичајеним, куда иду курири.” „Како си од здравља?” „Хвала Богу, од свега сам добро.” „Јесте ли кога срели уз пут?” „Јесмо на путу за Адријанополис (Једрене).” „Каквог је здравља био баило?” „Сасвим добро, и он и сви његови.” „Има ли каквих других новости?” „Срели смо 9 барјака - 9 група наоружаних људи (војске), који су ишли према пољу, а након два дана пошто смо отишли из Цариграда према пољу, пошао је и Јаничар-ага са својом групом, а затим и први везир са краљевском заставом. Из Цариграда су одлазили теретни бродови са пуно људи и чини ми се да су у Цариграду остале само жене.”²⁷

У јануару 1771. године из Цариграда је пристигла група курира чији вођа је био Иво Рашковић из Луштице а остали курири били су: Ђуро Радов, Перо Андрић и Божо Симов, такође из Луштице, Петар Стијепов и Вуко Донковић из Шишића, и Иво Илин из Богдашића. Другу групу курира из Цариграда предводио је Михо Голуб из Тивта, а с њим су још били: Вуко Ђуров и Вуко Марков из Грбља, вођа Перо Одале из Ластве и Марко Лазов из Шишића. Сљедећој групи вођа је био Андрија Ников из Шкаљара, а с њим су још били: Ђуро Перов из Грбља, Андрија Павов из Ластве, Крсто Бошков из Шкаљара и вођа Ђуро Мидоровић из Грбља. Фебруара исте године вођа курира Лука Ников из Тивта довео је групу у којој су били: Ђуро Ивов из Побрђа, Марко Ђуранов из Шкаљара, Перо Пржица из Пржица и Нико Марков из Тивта. Из Цариграда у Котор допутовала је и група шкаљарских курира коју је предводио Нико Божов, а остали су били: Марко Божов, Вуко Петровић и Грго Петров. Једној бројнијој групи курира, приспјелој из Цариграда, вођа је био Нико Стијепов из Вишњева, а остали су: Раде Матов из Богдашића, Нико Марков из Вишњева, Вуко Ђуров из Наљежића, Стијепо Радов из Вишњева, Јово Ђуров (Ђуков?) из Ораховца, Нико Михов (нејасно мјесто) и Крсто Раковић из Грбља. У децембру 1771. године из Цариграда

²⁷ ИАК, УП- СХХVIII, 69, 114, 81, 61, 80, 345, 350; УП- СХХIX, 164, 259, 340; УП- СХХVII, 424.

у Котор је стигао и вођа курира Михо Голуб из Тивта и поднио извјештај. У тој групи су још били: Перо Одале, Марко Лазов и Вуко Перов, сви из Грбља, и Станко Бошковић из Паштровића. Другу групу приспјелу из Цариграда водио је Јово Дољаница. У тој групи су били још: Марко Вуков, Перо Дољаница, Крсто Раковић и Станко Добриша, сви из Грбља.²⁸

Доста курирских група на поменутој релацији било је и 1772. године. Више података смо пронашли о куририма који долазе из Цариграда, а само једну групу која путује у Цариград. Ту је групу водио Максим Суботић из Дола. У групи су још били: Ђуро Лакићијевић из Кртола, Јово (нејасно име оца) из Кртола, Јово Маровић из Луштице, Вуко Јовов из Луштице, Марко Вукошић из Кртола и Нико Добриша из Трешњице. Једну групу грбљских курира из Цариграда предводио је Стијепо Мачак из Кубаса, а у групи су још били: Марко Мидоровић из Костовића, Саво Страина из Кубаса, Иво Симов из Кубаса, Васо Илишић из Костовића, Нико Марков из Врановића и Иво Марошић (Марасић?) из Кубаса. Другу групу из Цариграда је предводио Божо Мориц из Луштице, а с њим су још били: Лазо Стијепов из Луштице, Станко Вуков из Бјелошевића и Перо Марков из Пријерада. У априлу 1772. године из Цариграда је стигла група курира којој је био вођа Нико Стијепов из Вишњева. У тој групи су још били: Марко Влатковић из Шишића, Ђуро Рашковић из кнежине Тујковић, Стијепо Буздован из Ковача, Марко Стијепов из Вишњева и Стијепо Марков из Шишића. Јула 1772. године групи курира, пристиглој из Цариграда, био је вођа Марко Ђурић из Ковача, а с њим још: Нико Марков из Вишњева, Иво Ников из Неода и Нико Добриша из Трешњице (још два имена нејасна). Августа 1772. године из Цариграда у Котор је стигла група курира чији је вођа био Марко Ђурић из Грбља, из кнежине Војина Бојковића. У групи су још били: Вуко Шовран из кнежине Тујковић, Лука Марков из Луштице и Вуко Ников из Грбља, из кнежине Војина Бојковића. Исте године, 3. октобра, из Цариграда је допутовао вођа курира Божо Мориц из Луштице, послат од баила Паоло Рениер-а, који је поднио извјештај о путовању.²⁹

О преносу дипломатске поште на истој релацији има доста података и за 1773. годину. Групи курира која је с поштом дошла из Цариграда у Котор био је вођа, већ помињани, Стијепо Мачак из Кубаса. С њим су још били: Перо Ников из Луштице, Станко Вуков из Бјелошевића, Јово Станков из Укропаца, Иво Станков из Кубаса, Лука Марков из Луштице и Вуко Пардус из Шишића. У септембру је Раде Мачак из Кубаса довео другу групу курира и о путовању поднио извјештај. У групи су били: Марко Ников Пима, Марко Раковић, Нико Мирков Петовић, Иво Станков Клопановић, Иво Ђуров, Раде Ђуров Маровић, Стијепо Марков Зец и Саво Ивов, сви из Грбља, и Матија Трипов из Тивта. Сљедећој групи курира, пристиглој из Цариграда, био је вођа Иво Рашковић из Луштице,

²⁸ ИАК, УП- СХХVIII, 10,18,7; СХХХII, 24, 26, 392, 400, 405, 415; СХХХIII, 347, 348.

²⁹ ИАК, УП- СХХХII, 296, 320, 331, 354, 373.

а с њим још: Марко Ников(?) из Дола, Перо и Марко Лазић и Војин Ников Бојковић из Дола. Иво Марићевић из Грбља, помињан још 1769. године, био је поново вођа групе курира на путу из Цариграда до Котора. У групи су још били: Саво Ников Рашковић из Луштице, Нико Ивов, Јово Ивов, Марко Јоков и Нико Павов, сви из Луштице, и вођа Ђуро Мидоровић из Костовића. За Ђура Мидоровића постоји податак да је као вођа курира отпутовао из Котора у Цариград у мају исте године. С њим су још били: Иво Марићевић из Грбља, Марко Лечић (Лецисицх), Марко Донковић, и Јово Ђурашевић из Луштице. И Нико Пима из Вишњеве је био вођа курира која је стигла из Цариграда и о путовању поднио извјештај.³⁰

Сваки долазак из Цариграда био је строго контролисан због евентуалне опасности од неке заразне болести, без обзира да ли се радило о куририма или неким другим лицима. У вези с тим наишли смо на једно интересантно обавјештење које је кнез Јово Тујковић упутио ванредном провидуру Д. Барбару. У том допису кнез Тујковић наводи да је један човјек из његове кнежине дошао из Цариграда има већ три недјеље а није био у лазарету, иако су га они на то тјерали. Зато је, каже Тујковић, побјегао у планину а они су му раскрили кућу да нема гдје доћи. Но, кад је био добро болестан дошао је по ноћи и близу куће умро, “ и што нам заповиједате”, навео је кнез Тујковић.³¹

У прегледаним списима смо тек након вишедневног листања наишли на податке о куририма из 1782. године. Ријеч је о групама курира пристиглим у Котор из Цариграда. Једна је стигла 20. маја 1782. године а вођа је био Перо Ников из Вишњеве. Путовали су 25 дана, а у групи су још били: Марко Матов, Мато Стијепов и Стијепо Марков, сви из Богдашића. Другој групи, која је стигла у Котор 21. маја 1782. године, био је вођа Никола Пима. И он је у свом извјештају нагласио да су путовали 25 дана, и да су с њим још били: Илија Бркановић? (пише Меркановић), Илија Вуков и Иво Трипов, сви из Шкаљара, и Станко Крстов из Побора, Нико Перов из Грбља, Лука Стијепов Луковић из Богдашића, Иво Марков и Мијат Симов из Ораховца, и Вуко Крстов из Мирца.³²

Нико Божов из Шкаљара био је вођа групе курира која је стигла из Цариграда у Котор јула 1783. године. С њим су још били: Ђуро Ђосо из Кубаса, Марко Радов из Побрђа, Раде Павловић из Побрђа и Божо Марков из Кавча. Исти вођа курира је довео једну групу у Будву 11. августа 1783. године. Вођа курира Марко Пима из Грбља је довео групу од 28 курира у Котор, 17. августа 1783. године. У извјештају је навео да су путовали 25 дана. Вођа курира Ђуро Пеан из Тивта у свом извјештају од 25. септембра 1783. године је навео да је било 5 курира и да су путовали 26 дана.³³

³⁰ ИАК, УП- СХХХИИ, 15, 65, 280; СХХХИИИ, 215, 258, 448.

³¹ ИАК, УП- СХЛIV, 28. јуна 1780.

³² ИАК, УП- СХЛII, 6,7(засебан омот списа).

³³ ИАК, УП- СХЛIV; СХЛVIII

У наредним свескама управно-политичких списа све је мање података о поштанској служби између Котора и Цариграда. Сљедећи подаци се односе на 1784. и 1787. годину. Прву групу курира је 15. фебруара 1784. довео у Котор Станко Јованов из Ораховца, а с њим су још били: Симо Божов из Луштице, Трипо Трипиновић из Богдашића и Вуко Ђуров из Шкаљара. Другој групи је био вођа Нико Миљешко из Кртола. Путовали су 32 дана, у друштву са њих 49, од којих је 40 остало у Албанији. С њим су допутовала 3 курира из Браића, један из Паштровића, и још 5 курира (без навођења имена). По доласку у Котор, 4. јануара 1787., пријавили су се санитарској управи.³⁴ Јасно је, дакле, да се ови подаци односе на претпоследњу деценију млетачке владавине у Боки.

Основни мотив да изнесемо на видјело што више података о људима који су се бавили тешким и ризичним послом курира, био нам је тај да употпунимо слику о једном периоду млетачке владавине у Боки, а посебно, да би потомци курира могли сазнати нешто више о својим вриједним и храбрим прецима.

³⁴ ИАК, УП- CXLVI; CLII

Ljubo Mačić

PARTICIPATION OF GRBALJ PEOPLE IN THE TRANSFER OF VENETIAN DIPLOMATIC POUCH (18th CENTURY)

SUMMARY

Venetian Republic was present in Boka Kotorska Bay for almost four centuries (1420-1797). The transfer of the diplomatic pouch from Kotor to Constantinople and vice versa was always important for the Venetians, and Kotor had a particular significance in it. From the beginning of the 17th century the people of Prčanj carried the official mail by their ships / gaetas from Venice to Kotor and vice versa, and that was the first regular postal traffic on the Adriatic. Venetian mail was dispatched from Kotor mostly by land towards Constantinople. The usual route lead from Kotor, over Cetinje and Podgorica, and then through southern Serbia and along the so called imperial road to Constantinople. Sometimes the transfer of diplomatic pouch was carried out by sea to Shkoder, then further on by land, or, occasionally, all the way to Constantinople.

The safety of the mail was guaranteed by the noblemen of Kotor and the Governors who entered into agreements with the representatives of Montenegrin tribes. Venetian authorities endeavoured to obtain strong guarantees for the safety of mail passing through their territory by such agreements with the chiefs of Montenegrin tribes, and for the obtained guarantees a yearly compensation was allotted to the Prince of Montenegro, or another representative of Montenegrin tribes.

Numerous letter-carriers – couriers served for maintaining mail-courier links between Venetian authorities in Kotor and Porte in Constantinople, where a Venetian envoy - bailo was residing. In the studied archives materials there is a great number of particulars about the names and number of couriers, as well as about the reports of their superiors, from 1713 on, and specially from the period 1733-1780. Among the couriers from the settlements of Boka Kotorska Bay majority came from Grbalj, then from Luštica, Krtoli, Tivat, Kavač and Odoljen, next but fewer Braiči, Mirac and Njeguši, and quite few from Dobrota, Orahovac and Morinj.

Numerous lads, healthy, bold and pert, earned well for themselves and the families doing that serious and hard job leaving homeland for better opportunity. A great number of them died in foreign lands and remained there forever.